

Asia: VN/13118/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausunto säästöjen toteuttamistavoista

Laskennallisten korvausten tason laskeminen asettaa kunnat erittäin haastavaan tilanteeseen niiden ottaessaan vastaan uudet lakisääteiset tehtävät ja tuottaessaan muita lakisääteisiä palveluita kuten varhaiskasvatusta ja perusopetusta, jotka edistävät kotoutumista osaltaan. Laskennallisten korvausten leikkaukset heikentävät kuntien mahdollisuuksia tuottaa laadukkaita kotoutumislain mukaisia palveluita, mikä heijastuu suoraan kotoutujien mahdollisuuteen kotoutumiseen, kielen oppimiseen, kouluttautumiseen ja pääsyyn työmarkkinoille. Kunnat ovat pyrkineet tuottamaan myös muita sivistys-, kulttuuri-, liikunta- ja vapaa-ajan palveluja ja lasten ja nuorten palveluja, joilla on pyritty edistämään kotoutumista ja integraatiota yhteiskuntaan. Korvausten leikkaukset heikentävät myös näitä palveluita.

Ajankohdallisesti esitetyt leikkaukset ja muutokset eivät tue kuntien talouden hallintaa, sillä kunnat ovat jo suunnitelleet budjettinsa ensi vuodelle ja suunnitelmavuosille, eikä muutoksiin ole voitu varautua. Laskennallisiin korvauksiin ja toimeentulotukeen liittyvät leikkaukset kohdistuvat pääsääntöisesti kuntiin, joissa on paljon tilapäistä suojelua saavia ukrainalaisia. Kunnilla ei ole mahdollisuutta vaikuttaa siihen, minkä verran kuntiin muuttaa tilapäistä suojelua saavia asiakkaita. Ennakointi on myös hyvin vaikeaa. Tilapäistä suojelua saavat asiakkaat ovat pääsääntöisesti perustoimeentulotuen varassa, sillä heillä ei ole oikeutta työmarkkinatukeen. Hallituksen esityksen mukaan perustoimeentulotukea ei enää korvata Kelalle 100 %:sti kolmen vuoden ajan. Jatkossa toimeentulotukea maksetaan toimeentulotukea koskevan lainsäädännön mukaisesti (valtio 50 %, kunta 50 %). Tästä maksuvastuun muutoksesta ei ole annettu riittävän selkeää kuvaa, joten siihen ei ole pystynyt varautumaan myöskään talousarviossa. Kun suunnitellun perustoimeentulotuen korvaamisen lopettamisen säästövaikutukset toteutuvat vuodesta 2026 lukien, tulee pitää huoli siitä, että laskennallista korvausta tosiasiallisesti korotetaan vuosina 2026–2028.

Hallitus on omassa hallitusohjelmassaan sitoutunut kompensoimaan kunnille asetettavat uudet tehtävät ja velvoitteet sekä mahdolliset tehtävien laajennukset rahoittamalla ne täysimääräisesti tai

purkamalla muita velvoitteita. Kompensaatiot pitäisi toteutua 100 %:sti valtionosuutena tehtävien hoitamiseen tai velvoitteiden purkaminen pitää olla konkreettisemmalla tasolla.

Lausunto laskennalliseen korvaukseen kohdistuvasta leikkauksesta (ml ns. korvausasetus)

Esityksen mukaan suurimmat leikkaukset kohdistuvat alle 7-vuotiaiden laskennalliseen korvaukseen perustuen siihen, että kotoutumislaissa ei ole suoraan määritelty kohderyhmän osalta lakisääteisiä tehtäviä. Varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa tuen tarve on yleisestikin kasvanut ja se on merkittävä erityisesti maahanmuuttajataustaisten lasten osalla. Lapset ja heidän perheensä voivat tarvita paljonkin ohjausta ja neuvontaa sekä eri tukipalveluita, joten tosiasiallinen ja kokonaisvaltaisen kotoutumisen edistämisen kärsii leikkausten takia jo ihan lapsista lähtien aina tärkeään työvoimaan asti. Esityksen perusteluissa sanotaan, että laskennallisten korvausten leikkaus ei vaikuttaisi tarjottavien palveluiden laatuun, esimerkiksi varhaiskasvatukseen ja koulutukseen. Tosiasiallisesti leikkaukset vaikuttavat väistämättä siihen, minkä verran esim. avustajaresursseja on käytettävissä näissä palveluissa ja kuinka laadukkaita palveluita voidaan tuottaa.

Erilliskorvauksena maksettujen korvausten jyvittämistä osaksi laskennallista korvausta ei voi pitää myöskään kannatettavana asiana, vaikka se hallinnollista työtä keventääkin. Muun muassa esityksen mukaiset tulkitsemisen, kotoutumiskoulutusten ja yhteiskuntaorientaation hinnat, joihin laskennallinen korvaus niiden osalta perustuisi, on täysin alimitoitettu.

Lausunto kumottaviksi esitetyistä pykälistä (normin purku)

Valtion esittämät keinot kompensoida laskennallisten korvausten leikkausta tehtävien ja normien purulla on näennäinen ja epärealistinen. Osa tehtävistä on hallinnollisia, mutta niiden tehtävien poistaminen ei tuo tosiasiallisista säästöä kunnille. Osa tehtävistä kuten alueellisen suunnitelman laadinta on jo pitkälti valmis, joten sen ja seurannan poistaminen ei tuo kunnille säästöä, saati helpottaisi työtä. Hallinnolliset työt ovat osa henkilöstön työtä, eikä siten mahdollista kuntia selviytymään palveluiden järjestämisestä pienemmillä henkilöstöresursseilla.

Myös monialaisella palvelutarpeen arvioinnilla ja kotoutumissuunnitelmalla voidaan ennaltaehkäistä monia ongelmia sekä välttää päällekkäisen työn tekemistä kunnissa ja hyvinvointialueilla. Tarve monialaisten palveluiden yhteensovittamiselle ei häviä mihinkään, vaikka se normien purkuna laista poistetaan, eikä siten tuo tosiasiallisia säästöjä esityksen mukaisesti.

Lausunto kevennettävistä tehtävistä (normin purku)

Suunnittelusta, kehittämisestä ja seurannasta kunnat eivät voi luopua, sillä rahaa palveluiden järjestämiseen on niukemmin.

Nopea kotoutuminen ja aito työllistyminen, jotka vähentäisivät samalla riippuvuutta etuuksista ja kuntien korvausten tarvetta, edellyttäisivät merkittävää lisäpanostusta alkuvaiheen palveluihin (rahoitus ja resurssit), koulutukseen ja työnantajien vastaanottokyvyn ja monimuotoisuuden edistämiseen. Työllistymisen edistyminen on vaikeaa niin kauan, kun aitoja työpaikkoja ei ole tarjolla. Teot yritysten työllistämisen tukemiseksi ja kasvun mahdollistamiseksi ovat ensiarvoisen tärkeitä kuten myös koulutuksen mahdollistaminen.

Leinonen Marjo
Sotkamon kunta - Työllisyyspalvelut